

Čtvrtý z Mudrců

(Henry van Dyke)

<http://www.konstelace.cz>

Kapitola 1. Úvod

1. Úvodní slovo

Milý čtenáři,

dovol, abych ti vyprávěl nanejvýš tajemnou historku o ČTVRTÉM Z MUDRCŮ. Kdysi dávno žil v chudé čtvrti v Los Angeles italský chlapec. Rád četl a byl zamilován do dívky, která pracovala v knihovně. Jednou o vánocích, když mu bylo sedm nebo osm let, od ní dostal vánoční dárek. Byla to samozřejmě kniha. Jmenovala se ČTVRTÝ Z MUDRCŮ. A po všechna následující léta ležela ona kniha na nejnázne přístupném místě, kde po ní mohli sáhnout i jiní

Od té doby, kdy si jí přečetl poprvé, četl jí ještě mnohokrát. Nejdříve v něm vyvolávala zmatený nepokoj. Později byl jí hluboce pohnut. Ještě později ona a další podobná setkání změnila jeho život. Nyní však mu její znovu přečtení přináší novou výzvu.

Neví, je-li schopen cokoli dodat k tomu, o čem kniha vypráví. Má pocit, že nejspíše není. Co může zdokonalit dokonalé? A co zbývá říci, bylo-li již všechno vyřčeno?

Ten chlapec je teď již dospělý. Je z něho muž. A stále věří, že to dobré, co v životě vykonáme, je nesmrtelné. Stále ještě věří v tajemství.

S upřímným pozdravem

Leo Buscaglia

2. Předmluva

Je tomu již několik let, co tento kraťoučkový příběh vyplul na moře knih. Není válečnou lodí, ani obchodní lodí s vysokými boky, pouze maličkou, mírumilovnou plachetnicí. A přesto má tato loďka za sebou již celkem dobrodružnou plavbu. Dvakrát padla do rukou pirátů. Proudý jí odnesly do dalekých krajin. Prošla celním přístavem překladů do němčiny, francouzštiny, arménštiny, turečtiny a snad i některých dalších cizích jazyků. Jednou jsem jí zahlédl, jak pod exotickou vlajkou zbrusu nového fonetického jazyka pluje podél břehů Francie; a jednou o ní jeden starožitník tvrdil, že je to starodávná legenda z Orientu. A nejlepší na tom je, že tiše vklouzla do mnoha dalekých přístavů, které jsem nikdy nespatriil, v nichž se jí dostalo laskavého přijetí, a že odtud přinesla poselství radostné mysli od neznámých přátel.

Teď se vrátila domů, aby byla opatřena novým plachtovým a vybavena na další plavbu. Byl jsem požádán, abych, dříve než ji opět pošlu na moře, vyprávěl, odkud ten příběh pochází a co znamená.

Nevím, odkud pochází - možná přilétl s vánkem. Jedno je jisté - není napsán v žádné knize, ani jej nelze nalézt mezi starodávnými naukami Východu. Přesto jsem však nikdy neměl pocit, že je můj. Byl to dar. Byl mi poslán; a připadá mi, jako bych znal Dárce, přestože jeho jméno nebylo vysloveno.

Onen rok byl naplněn nemocí a soužením. Každý den přinášel utrpení. Noci prostupovala muka bolesti. Byly velmi dlouhé - ty noci, kdy člověk nespí a jen poslouchá, jak se srdce namáhavě potýká se svým úkolem, a čeká na ráno, nevěda, zda vůbec kdy přijde svítání. Nejsou to noci plné strachu, neboť myšlenka na smrt zvláště zdůvěrní, žijete-li s ní po celý rok. Kromě toho se časem začnete cítit jako voják, který se na dlouhou dobu ocitl v palbě; jakákoli změna by byla úlevou. Jsou to však velice osamělé noci, velice těžké noci. A jejich nejtěžším břemenem je toto:

Musíte čelit pomýšlení, že vaše práce na světě je možná téměř u konce, ale vy víte, že ještě není hotová.

Ještě jste nevyřešili problémy, které vás trápí. Ještě jste nedosáhli cíle, který jste si vytýčili. Ještě jste nevykonali ten velký úkol, jež jste si předsevzali. Ještě pořád jste na cestě; a je možné, že vaše cesta musí nyní - zčistajasna - skončit ve tmě.

A v jedné z těchto dlouhých a osamělých nocí mi byl seslán tento příběh. Studoval jsem zvláštní příběhy Tří mudrců z Východu, jak o nich vypráví Zlatá legenda od Jacoba de Voraigne i jiné středověké knihy, a byl jsem jimi nadšen. Ale až do oné noci jsem nikdy neslyšel o Čtvrtém mudrci. Tehdy jsem jej viděl zřetelně, jak se pohybuje skrze stíny v malém kroužku světla. Jeho zjev byl tak jasný jako vzpomínka na tvář mého otce, jak jsem jí viděl naposledy před několika měsíci. Obrazy z jeho putování, zkoušek a zklamání střídaly jeden druhý. Některé věty příběhu byly dokonce tak ucelené a nezapomenutelné, tak jasné a výrazné, jako portrét. Takže to jediné, co jsem musel udělat, bylo sledovat Artabana krok za krokem, jak příběh pokračoval, od začátku až do konce jeho pouťi.

Tím je snad možné vysvětlit některé věci v příběhu. Mnohokrát se mě lidé ptali, proč jsem Čtvrtého mudrce nechal v betlémské chatrči zalhat, aby zachránil život malého děťátka.

Já jsem ho nenechal lhát.

To, co Artaban řekl vojákům, řekl on sám, jelikož tomu nemohl zabránit.

Je lež někdy ospravedlnitelná? Možná, že ne. Ale nemůže být občas nevyhnutelná?

A pokud by byla hříchem, nemohl by se z něho člověk vyznat a neměl by mu být snáze odpuštěn, než mnohem větší hřích duchovního sobectví nebo lhostejnosti, či zrady nevinné krve? A to podle mne učinil Artaban. Toto jsem jej slyšel říkat. Po celý svůj život se snažil dělat jen to nejlepší, co mohl. Nebylo to dokonalé. existují však některé druhy selhání, které jsou lepší než úspěch.

Ačkoli příběh Čtvrtého mudrce ke mě přišel náhle a bez práce, jeho napsání předcházelo množství studia a námahy. Nápad se objevil bez úsilí; dát mu tvar však bylo možno pouze trpělivou prací. Má-li váš příběh takovou hodnotu, aby stálo za to jej vyprávět, měl by vám být natolik drahý, abyste byli ochotni na něm pracovat tak dlouho, než bude pravdivý - věrný nejen své myšlence, ale i skutečnosti. Světlo je dar; místní kolorit může spatřit pouze ten, kdo jej dlouho a vytrvale hledá. Artaban kráčil se mnou, když jsem se s námahou prodíral spoustou svazků starověké historie a cestopisů. Viděl jsem jeho postavu, když jsem putoval nehybným oceánem pouště a po neznámých městech Východu.

Když byl nyní příběh konečně napsán, co vlastně znamená? Jak to mám říci? Co znamená život? Kdyby se dal smysl vyjádřit jednou větou, nebylo by zapotřebí onen příběh vyprávět.

Henry van Dyke

3. Motto

Kdo nebe hledá sám, jen po své spáse prahne,
ten možná nezabloudí, však cíle nedosáhne.

Kdo ale v lásce kráčí, byť cestou necestou,
toho Bůh vezme tam, kde jeho svatí jsou.

4. Úvod

Znáte vyprávění o Třech mudrcích z Východu, o tom, jak putovali z daleka, aby nabídli své dary u jeslí v Betlémě. Ale slyšeli jste už někdy příběh o čtvrtém z mudrců, který také spatřil vycházet hvězdu a také se vydal na cestu, aby jí následoval, avšak nepřijel se svými bratry k dítěti Ježíši? O obrovské touze onoho čtvrtého poutníka, o tom, jak byla odmítána a jak přesto došla naplnění; o tolikerém putování a

zkouškách jeho duše; o dlouhé cestě hledání a o zvláštním způsobu nalezení Toho, jehož hledal - povím vám ten příběh tak, jak jsem jeho slyšel jeho útržky v Síni snů, v paláci Srdce člověka.

<http://www.konstelace.cz>

Kapitola 2. Znamení na nebi

Ve dnech, kdy pánem mnoha králů byl císař Augustus a kdy v Jeruzalémě vládl Herodes, žil ve městě Ektaban uprostřed perských hor jeden muž jménem Artaban. Byl to Méd. Jeho dům stál poblíž zevní zdi - nejkrásnější ze sedmi zdí obklopujících královskou pokladnici. Ze své střechy mohl vidět přes černá, bílá, karmínová, modrá, červená, stříbrná a zlatá cimbuří až ke kopci, na němž jako drahokam v sedmeronásobné koruně zářil letní palác parthských vládců.

Kolem Artabanova sídla se rozprostírala nádherná zahrada, splet' květin a ovocných stromů, zalévaných bezpočtem bystřin stékajících z hory Orontes, plná zpěvu nesčíslného ptactva v měkké a voňavé temnotě pozdní zářijové noci a veškeré zvuky unikly v hlubokém kouzlu jejího ticha, až na šplouchání vody, které připomínalo napůl vzlykající a napůl smějící se hlasy pod příkrovem stínů. Vysoko nad stromy matné světlo prosvítalo záclonami z horního pokoje, kde měl pán domu poradu se svými přáteli.

Stál u dveří a vítal své hosty - asi čtyřicetiletý, vysoký, tmavý muž s jasnými očima, posazenýma blízko sebe pod širokým čelem, a s pevnými rýhami kolem pěkných úzkých rtů; čelo snílka a ústa vojáka, člověka citlivého vnímání, avšak neochvějně vůle - jednoho z těch, kteří, ať žijí v kterékoli době, jsou zrozeni pro vnitřní boj a život hledání.

Jeho roucho, přehozené přes hedvábnou tuniku, bylo z čisté bílé vlny; na splývavých černých vlasech měl posazenou bílou špičatou čepici s dlouhými klopami po stranách. Byl to starobylý kněžský šat mudrců, kterým se říkalo uctívači ohně.

"Vítej," říkal svým hlubokým příjemným hlasem, jak jeden po druhém vstupovali do místnosti - "vítej, Abdusi; pokoj s vámi, Rhodaspe a Tigrane, i s tebou, můj otče Abgare. Všichni jste vítáni a tento dům se rozjasňuje radostí z vaší přítomnosti."

Bylo zde devět mužů lišících se věkem, avšak podobných si bohatostí svých oděvů z barevného hedvábí, masivními zlatými řetězy kolem krku, typickými pro parthskou šlechtu, a okřídlenými kruhy zlata, jež jim spočívaly na prsou jako znamení následovníků Zoroastrových.

Zaujali svá místa kolem malého černého oltáře na konci místnosti, kde hořel slabounký plamen. Artaban, který stál u něj a mával nad ohněm svazkem útlých tamaryškových větví, přikládal suché borové dříví a vonné oleje. Potom začali starobylý zpěv Yasna a hlasy jeho společníků se k němu přidávaly v nádherném hymnu k bohu Ahura-Mazdovi:

*Klaníme se k Božskému Duchu
původci vší dobroty a moudrosti,
jenž žije mezi svatými nesmrtelnými,
dárci požehnání a štědrosti.
Radujeme se z díla jeho rukou,
jeho pravdu a moc vyznáváme v plnosti.*

*Chválíme vše, co je čisté,
neb pouze díla taková jsou jím konána,
myšlenky, jež jsou pravdivé,
a skutky a slova, která jsou uznána.
Takovým on dává sílu
a za ně je mu chvála vzdávána.*

*Slyš nás, ó Mazdo!
Ty, jenž žiješ v pravdě a nebeské radosti.*

*Očisti nás od nepravosti,
chraň nás od zloby a špatných náklonností.
Vylíj světlo a radost svého života na nás,
kdo žijeme v temnotě a sklíčenosti.*

*Vylíj své světlo na naše pole
a vylíj své světlo na celé lidstvo, zahrady,
Vylíj své světlo na vše, co konáme;
vylíj své světlo na celé lidstvo,
na ty, co věří, i na ty, co ne.
Vylévej své světlo na nás ve dne v noci,
vylévej své světlo na nás ve své velké moci;
tobě patří naší svaté lásky plamen,
i oslavná píseň, kterou ti zpíváme.*

Oheň během zpěvu zruřověl a hučel, jako by byl vytvořen z plamene hudby, až jasným plamenem ozářil celou místnost, odhaliv tak její jednoduchost a nádheru.

Podlaha byla pokryta tmavě modrými dlaždicemi s bílými žilkami; z mnohých stěn vystupovaly stříbrné sloupy; z obloukovitých oken nad nimi splývalo blankytně modré hedvábí; klenutý strop zdobily safíry, připomínající tak výšivku stříbrných hvězd na jasné nebeské klenbě. Ze čtyř rohů stropu visela čtyři zlatá magická kola, kterým se říkalo jazyky bobů. Směrem na východ, za oltářem, stály dva tmavě červené porfyrové pilíře, nesoucí překlad z téhož kamene, do něhož byla vytesána postava okřídleného lučištníka s napjatým lukem a se šípem nasazeným na tětivu.

Vchod mezi pilíři, vedoucí na terasu, zakrýval těžký závěs barvy zralých granátových jablek. Byl pošíť nespočtelným množstvím zlatých paprsků vybíhajících od podlahy směrem vzhůru. Místnost tak působila jako tichá, hvězdnatá noc, celá azurová a stříbrná, na východě se zardívající růžovým příslibem svítání. Vyjadřovala, jak by to měl činit každý domov, charakter a ducha svého pána.

Ten se, když zpěv dozněl, obrátil ke svým přátelům a pozval je, aby se posadili na divan v západní části pokoje.

"Přišli jste dnes večer," řekl a pohlédl z jednoho na druhého, "na mou výzvu jako věrní následovníci Zoroastra, abyste obnovili svou úctu a znovu roznítili svou víru v Boha čistoty, tak jak byl na oltáři znovu rozdmýchán tento oheň. Neklaníme se ohni, nýbrž Tomu, jehož je oheň vyvoleným symbolem., neboť je tím nejčistším ze všech stvořených věcí. Hovoří k nám o Tom, který je Světlo a Pravda. Je tomu tak, můj otče?"

"Velmi dobře řečeno, můj synu," odpověděl ctihodný Abgarus. "Osvícení nikdy nejsou modloslužebníky. Poodhalují závoj formy a vstupují do svatyně podstaty; a nové světlo a pravda k nim neustále přicházejí skrze staré symboly."

"Tedy mi nyní naslouchajte, můj otče a moji přátelé," pravil Artaban velmi tichým hlasem, "neboť vám budu vyprávět o novém světle a pravdě, které ke mě přišly skrze nejstarobylější ze všech znamení. Společně jsme zkoumali tajemství přírody a studovali uzdravující síly vody, ohně a rostlin. Četli jsme také prorocké knihy, v nichž je nejasně předpovězena budoucnost slovy, jimž je obtížné porozumět. Avšak nejvyšším ze všech učení je znalost hvězd. Jít po stopě jejich drah znamená rozplétat nitky tajemství života od počátku až do konce. Kdybychom je dokázali sledovat dokonale, nezůstalo by před námi nic skryto. Není však naše znalost stále ještě neúplná? Není stále ještě mnoho hvězd za naším obzorem - světla známá pouze těm, kdo žijí v dalekých jižních zemích mezi kořením Pontu a zlatými doly Ofiru?"

Mezi posluchači se ozvalo souhlasné zamručení.

"Hvězdy," řekl Tigranes, "jsou myšlenky Věčného. Jsou bezpočetné. Avšak myšlenky člověka lze sečíst, stejně jako roky jeho života. Moudrost mudrců je největší ze všech moudrostí na zemi, neboť si je vědoma své vlastní nevědomosti. A to je tajemství moci. Necháváme lid, aby neustále čekal na nový východ slunce. My sami však víme, že temnota je rovna světlu a že rozpor mezi nimi nikdy neskončí."

"To mě neuspokojuje," odpověděl Artaban, "neboť musí-li být čekání bez konce a nemůže-li přinést žádné naplnění, pak není moudrostí čekat. Měli bychom být jako ti noví řečtí učitelé, kteří hlásají, že není žádné pravdy a že jediní moudří lidé jsou ti, kteří tráví svůj život objevováním a odhalováním lží, v němž svět až doposud věřil. Nový východ slunce však jistě přijde ve stanovený čas. Cožpak není v našich vlastních knihách psáno, že vše jednou pomine a lidé spatří jas velikého světla?"

"To je pravda," ozval se hlas Abgarův. "Každý věrný žák Zoroastrův zná proroctví Avesty a uchovává to slovo ve svém srdci: *V onom dni povstane z mnoha proroků ve východní zemi Saošjant Vítězný. Kolem něho zazáří mocná sláva a on učiní život věčným, nezničitelným a nesmrtelným, a mrtví vstanou.*"

"Toto je temné učení," pravil Tigranes, "a může se stát, že mu nikdy neporozumíme. Je lepší uvažovat o věcech, jež jsou na dosah ruky, a zvětšit vliv mudrců v jejich vlastní zemi, než hledat někoho neznámého, komu budeme muset postoupit svou moc."

Zdálo se, že ostatní schvalují jeho slova. Kolem se rozprostíralo ovzduší tichého souhlasu; jejich vzezření byla sama o sobě odpovědí díky onomu nepopsatelnému výrazu, který následuje vždy, když mluví vyjádří myšlenku, jež dřímala v srdcích jeho posluchačů. Artaban se však obrátil k Abgarovi a s viditelným zanícením řekl:

"Můj otče, uchovával jsem toto proroctví na skrytém místě své duše. Náboženství bez veliké naděje by bylo jako oltář bez živého ohně. A nyní se oheň rozhořel mnohem jasněji a v jeho světle jsem četl další slova, pocházející rovněž z pramene Pravdy, která mluví ještě jasněji o tom, jak stane Vítězný ve své záři."

Vytáhl ze záhradní tuniky dva svitky jemného plátna, na nichž bylo cosi napsáno, a opatrně si je rozložil na kolenou.

"V letech dávno pohřbených minulostí, dávno před tím, než naši otcové přišli do země babylonské, žili v Chaldeji moudří mužové, od nichž se první mudrcové učili tajemství nebes. A z nich jedním z nejmocnějších byl Balám, syn Beorův. Slyšte slova jeho proroctví: *Vyjde hvězda z Jákoba a povstane vládce z Izraele.*"

Tigranovy rty se stáhly opovržením, když říkal:

"Židé byli v zajetí vod Babylonu a Jákobovi synové byli otroky našich králů. Kmeny Izraele jsou roztroušeny po horách jako ztracené ovce a ze zbytků, které sídlí v Judsku pod římským jhem, nikdy nevzejde ani hvězda ani vládce."

"A přesto," odpověděl Artaban, "to byl žid Daniel, moudrý hledač snů, poradce králů, ten moudrý Baltazar, koho nejvíce ctil a miloval náš veliký král Kýros. Jako neomylný prorok a člověk schopný číst Boží myšlenky se Daniel osvědčil i před lidem. A zde jsou slova, která napsal." (Artaban začal číst z druhého svitku:)

"Věz tedy a pochop! Od doby, kdy vyšlo slovo, aby byl znovu vybudován Jeruzalém až do Pomazání knížete uplyne sedm a šedesát a dva týdny."

"Toto však, můj synu," pravil Abgarus pochybovačně, "jsou mystická čísla. Kdo je dokáže vyložit, kdo dokáže najít klíč k jejich smyslu?"

Artaban odvětil: "Byl odhalen mně a mým třem společníkům mezi mudrci - Kašparovi, Melicharovi a Baltazarovi. Zkoumali jsme starobylé chaldejské tabulky a onen čas vypočetli. Případá na tento rok. Studovali jsme oblohu a letos na jaře jsme viděli dvě z největších hvězd tak blízko u sebe, že tvořily znamení Ryby, které je znakem Židů. Spatřili jsme tam také novou hvězdu, která svítila jen jednu noc, a pak zmizela. A nyní se opět ty dvě ohromné planety setkávají. Dnešní noc je nocí, kdy se mají spojit."

Moji bratři je budou pozorovat ve starobylém Chrámu sedmi nebeských sfér v Borsippě v Babylonii a já zde. Pokud hvězda opět zazáří, budou na mě deset dní čekat v chrámu, a potom se společně vydáme do Jeruzaléma, abychom navštívili onoho slíbeného, jenž se má narodit jako král izraelský, a poklonili se mu. A já věřím, že se ono znamení ukáže. Připravil jsem se na cestu. Prodal jsem svůj dům a svůj nábytek a koupil tyto tři klenoty - safír, rubín a perlu - které chci vzít s sebou jako dar pro Krále. A žádám vás, abyste se na tuto pouť vydali se mnou, abychom se mohli společně radovat z nalezení Knížete, který je hoden toho, abychom mu sloužili."

Zatímco mluvil, vsunul ruku do nejnvnitřnějšího záhybu svého opasku, vyňal odtud tři skvosty - jeden modrý jako úlomek noční oblohy, druhý rudější než paprsek vycházejícího slunce a třetí bělostný jako vrcholek zasněžené hory za soumraku - a položil je na svitky plátna, které měl rozprostřeny před sebou. Jeho přátelé se však dívali cizíma a nepřátelskýma očima. Na tvářích se jim usadil stín pochyb a nedůvěry, jako když se z bažin plazí mlha, aby zahalila kopce. Pokradmu se dívali jeden na druhého a s výrazem údivu a soucitu, jako ti, kdo naslouchali neuvěřitelnému vyprávění, příběhu divoké vize nebo návrhu na neuskutečnitelný podnik.

Nakonec řekl Tigranides: "Artabane, je to jen bezcenný sen. Je způsoben přílišným hleděním na hvězdy a zálibou ve vznešených myšlenkách. Bylo by moudřejší věnovat čas sbíráním peněz na nový chrám ohně v Chale. Žádný král nikdy nevzejde z rozdrobeného národu Izraele a nikdy nepřijde žádný konec věčného boje světla a tmy. Ten, kdo na něj čeká, se honí za přeludy. Sbohem."

A další řekl: "Artabane, nevím o těchto věcech vůbec nic a můj úřad strážce královské pokladny mě váže zde. Tato cesta není pro mne. Musíš-li však po ní jít, buď sbohem."

A jiný pravil: "V mém domě spí mladá nevěsta a nemohu ji opustit ani ji vzít s sebou na tuto neznámou cestu. Tento úkol není pro mne. Kež však jsou tvé kroky požehnány, kamkoli půjdeš. Tak tedy sbohem."

A jiný řekl: "Jsem nemocen a neschopen snášet útrapy. Mezi mými sluhy je však muž, kterého mohu poslat s tebou, až půjdeš, aby mi přinesl zprávu o tvé cestě."

Avšak Abgarus, nejstarší, který Artabana ze všech nejvíce miloval, setrval ještě poté, co ostatní odešli, a vážně pravil: "Můj synu, je možné, že v tomto znamení, jež se objevilo na obloze, je světlo pravdy, a pak jistě povede k Panovníkovi a veliké slávě. Nebo to může být pouhý přelud, jak řekl Tigranides, a pak ten, kdo jej sleduje, podnikne pouze dlouhou pouť a jeho hledání vyjde naprázdno. Ale je lepší sledovat dokonce i přelud toho nejlepšího, než se spokojit s tím nejhorším. A ti, kdo spatří podivuhodné věci, musí být často připraveni putovat o samotě. Jsem na tuto cestu příliš starý, ale mé srdce tě bude dnem i nocí na tvé pouti provázet a dozvím se, jak skončilo tvé hledání. Jdi v pokoji."

Tak tedy jeden po druhém vyšli z azurové komnaty se stříbrnými hvězdami a Artaban osaměl.

Sebral klenoty a znovu je vložil do svého opasku. Dlouho stál a pozoroval plamen, který skomíral a dohořival na oltáři. Poté přešel halu, zvedl těžký závěs a mezi matně rudými pilíři z porfyru vyšel na terasu.

Chvění, jež proniká zemí před tím, než se probudí ze svého nočního spánku, již bylo patrné, a chladný vítr, zvěstující úsvit, vál z vysoko položených zasněžených roklin hory Orontes. Napůl probuzení ptáci šplhali a švitořili mezi ševlejícím listím a ze stromků přicházela v krátkých závanech vůně zralých hroznů.

Daleko nad východní plání se jako jezero rozprostíral bílý opar. Ale tam, kde západní obzor vroubily vzdálené vrcholky Zagrosu, byla obloha jasná. Jupiter a Saturn se k sobě přibližovaly jako záblesky mihotavých plamenů, chystajících se splynout v jeden.

Jak je Artaban pozoroval, hle! z temnoty pod nimi se zrodila azurová jiskra, obklopená prstencem purpurového třpytu, který přes žlutou a oranžovou přecházel až do bílé záře. Nepatrná a nekonečně vzdálená, avšak naprosto dokonalá, chvěla se na té obrovské nebeské klenbě, jako kdyby se v mudrcových prsou smísily ony tři klenoty a proměnily se v živé srdce světla.

Sklonil hlavu. Čelo ukryl v dlaních.

"To je znamení," řekl. "Král přichází a já půjdu, abych se s ním setkal."

<http://www.konstelace.cz>

Kapitola 3. U vod Babylonských

Celou noc čekala ve stáji Vasda, nejrychlejší z Artabanových koní, osedlaná a s uzdou, netrpělivě hrabala kopyty a cloumala udidlem, jako kdyby dychtivě sdílela záměr svého pána, ačkoli nerozuměla jeho významu.

Ještě než se ptáci docela probudili ke svému silnému, vysokému, radostnému zpěvu ranní písně a ještě než se bílý opar začal líně zvedat z planiny, byl Čtvrtý z mudrců v sedle a jel svižně k západu po horské pěšině, vedoucí po úpatí hory Orontes.

Jak úzké a intimní spojení muže a jeho oblíbeného koně na dlouhé cestě. Je to tiché, chápavé přátelství, spojení, jemuž není zapotřebí slov.

Pijí z téhož pramene u cesty a spí pod týmiž strážnými hvězdami. Společně si uvědomují podmanivé kouzlo soumraku a životodárnou radost svítání. Pán se dělí se svým hladovým společníkem o večeři a cítí měkké vlhké pisky, laskající jeho dlaň, když se zavrou nad soustem chleba. Za šedého úsvitu ho probouzí ze spánku jemný závan teplého, sladkého dechu na spící tváři a pohlédne vzhůru do očí věrného spoluputovníka, připraveného a očekávajícího lopotu nového dne. A není-li pohan či bezvěrec, ať nazývá svého Boha jakýmkoli jménem, bude mu jistě děkovat za tuto bezeslovnou harmonii, tuto něnou náklonnost, a jeho ranní modlitba ponese dvojí požehnání - Bože, požehnej nám oběma a chraň naše nohy před klopýtnutím a naše duše před smrtí!

A pak v ostrém ranním vzduchu hbitá kopyta vytepávají na cestě svou temperamentní píseň a udávají tempo tlukotu dvou srdcí, pohybujících se vpřed se stejnou horlivou touhou - překonat prostor, pohltnout vzdálenost, dosáhnout cíle své cesty.

Artaban samozřejmě musel jet rozmyslně a správně, měl-li dodržet hodinu smlouvenou s ostatními mudrci, neboť cesta byla dlouhá sto padesát parasangů a mohl ujet nanejvýš patnáct denně. Znal však Vasdiny síly, jel vpřed beze strachu a každý den urazil stanovenou vzdálenost, i když musel cestovat hluboko do noci a ráno vyrážet dlouho před svítáním.

Projel kolem hnědých svahů hory Orontes, rozbrázděnými kamenitými koryty stovek bystřín.

Přejel rovné pláně Nisaeansu, kde se na širokých pastvinách pásala pověstná stáda koní, kteří, když se k nim Vasda blížila, zdvihali hlavy a tisíce kopyt rozduřily zem, jak uháněli tryskem pryč, a kde hejna vyplašených divokých ptáků náhle vzlétla z bažinatých luk a kroužila ve velikých obloucích za blýskavého třepetání bezpočtu křídel a pronikavého křiku.

Projel úrodná pole Konkabaru, kde prach z mnoha mlatů naplňoval vzduch zlatou mlhou, zčásti zahalující obrovský chrám bohyně Astarté s jeho čtyřmi sty pilíři. V Baghistanu, mezi bohatými zahradami, zavlažovanými prameny tryskajícími ze skály, hleděl vzhůru k hoře, jež vypínala svůj obrovský rozeklaný vrchol nad cestou, a spatřil postavu krále Dateia, dupajícího po svých nepřátelích, a hrdý seznam jeho válek a vítězství, vytesaný vysoko do čelní plochy věčného útesu.

Mnoha studenými a neobydlenými průsmyky, plaze se namáhavě přes větrem ošlehané hřbety hor; dolů černými horskými roklinami, kde řeka před ním burácela a hnala se vpřed jako divošský průvodce; mnoha veselými údolními s terasami ze žlutého vápence, plnými vinných keřů a ovocných stromů; dubovými háji Karine a tmavými branami Zagrosu, opevněnými prudkými srázy jako valy; do starobylého města Chaly, kde byli před dávnou dobou drženi v zajetí lidé ze Samařska; a opět ven mocným portálem, sevřeným okolními horami, kde spatřil do skalní stěny vytesaný obraz nejvyššího kněze mudrců se zdviženou rukou, jakoby žehnající stovkám poutníků; kolem vstupu do úzké soutěsky, jež byla od jednoho konce na druhý plná sadů broskví a fíků a skrze niž se mu vstříc pěníla řeka Gyndes; přes rozlehlá rýžová pole, kde podzimní vlhka rozprostřela své smrtící mlhy; sleduje koryto řeky pod chvějivými stíny topolů a tamarindů, mezi úzkými vršky, a dál na rozlehlou planinu, kde cesta mířila rovně jako šíp přes strniska a vyprahlé louky; kolem města Ktesifon, kde vládli parthští panovníci, a rozlehlé metropole Seleukeia, kterou postavil Alexandr; přes mírné vody Tigridu a nespočetné kanály

Eufratu, žlutě se valící obilnými poli - spěchal Artaban kupředu, dokud na sklonku desátého dne nepřišel k pobořeným zdem lidnatého Babylonu.

Vasda byla téměř vyčerpána, a on také by byl velice rád zajel do města, aby zde našel odpočinek a občerstvení pro sebe i pro koně. Věděl však, že do chrámu sedmi nebeských sfér zbývají ještě tři hodiny cesty a že tam musí dorazit do půlnoci, má-li se setkat se svými společníky. Proto nezastavil, nýbrž pokračoval přes pokosená pole.

Hájek s datlovými palmami tvořil v bledě žlutém moři jakýsi stinný ostrov. Když vešli do jeho stínu, Vasda zmírnila krok a vybírala cestu mnohem opatrněji.

Poblíž místa, kde měli z onoho přitímní na druhé straně opět vyjet, jakoby se jí zmocnila zvláštní obezřetnost. Vycítila nějaké nebezpečí nebo obtíže; neměla v úmyslu před nimi utéci - pouze na ně být připravena a jít jim vstříc s rozmyslem, jak se patří na dobrého koně. Háj byl uzavřený a tichý jako hrob; ani lístek se nezachvěl, ani ptáček nezazpíval.

Citlivě vážila své kroky, hlavu nesla nízko a tu a tam napjatě odfrkla. Nakonec polekaně zafuněla a třesouc se po celém těle zůstala bez hnutí stát před tmavým předmětem ve stínu poslední palmy.

Artaban sesedl. V matném svitu hvězd rozpoznal postavu muže, ležícího napříč přes cestu. Jeho skromný šat a rysy vyzáblé tváře napovídaly, že je to pravděpodobně jeden z chudých židovských vyhnanců, kteří stále ještě ve velkém počtu žili v okolí. Jeho bezkrevná tvář, suchá a žlutá jako pergamen, nesla známky smrtelné horečky, jež na podzim rádivá v bažinatých krajinách. Hubená ruka byla smrtelně chladná, a když Artaban paži pustil, klesla bezvládně zpět na nehybnou hrud'.

Odvrátil se, pohnut soucitem, ponechávaje tělo onomu zvláštnímu pohřbu, která mudrci považovali za nejpříhodnější - pohřbu pouště, po jehož skončení se z těla na tmavých křídlech vznesou dravci a supi a divoká pouštní zvířata se pokradmu odplíží pryč a nezbude za nimi než hromádka bílých kostí v písku.

Jen co se však otočil, vyšel z mužových rtů dlouhý, sotva postřehnutelný přízračný vzdech. Hnědé kostnaté prsty křečovitě sevřely lem mudrcova šatu a pevně jej držely.

Artabanovi skočilo srdce až do krku, ne strachem, nýbrž němým odporem k nepředvídatelnému zdržení.

Což může zůstat zde v temnotě, aby posloužil umírajícímu cizinci? Jaký nárok má tento neznámý zlomek lidského života na jeho slitovnost nebo službu? Pokud se zdrží třeba jen o hodinu, těžko dorazí do Borsippy ve smluveném čase. Jeho společníci si budou myslet, že pouť vzdal, a odjedou bez něho. Jeho cesta bude ztracena.

Jenže kdyby teď jel dále, ten člověk by jistojistě zemřel. Kdyby však zůstal, život by se dal ještě možná zachránit. Artabanova duše se celá rozechvěla naléhavostí rozhodnutí. Má riskovat úžasný užitek ze své nadpřirozené víry kvůli jedinému skutku lidské lásky? Má se odvrátit, byť jen na okamžik, od následování hvězdy, aby podal pohár chladné vody ubohému, vyhladovělému Židovi?

"Bože pravdy a čistoty," modlil se, "ved' mé kroky po svaté stezce, cestou moudrosti, kterou znáš pouze ty."

Pak se obrátil zpět k nemocnému. Uvolnil sevření jeho ruky a odnesl ho na malou vyvýšeninu u kořenů palmy.

Rozvázal silné vinutí turbanu a rozeplnul oděv na vpadlých prsou. Přinesl z nedalekého úzkého kanálu vodu a navlhčil jí ústa a čelo trpícího. Smísil s ní doušek jednoho z těch prostých, avšak účinných léků, které stále nosil ve svém opasku - neboť mudrci byli stejně dobří lékaři, jako astrologové - a vлил jej pomalu mezi bezkrevné rty. Hodinu za hodinou pracoval, jak to dokáže jen zručný léčitel; a nakonec se mužovy síly navrátily; posadil se a rozhlížel se kolem sebe.

"Kdo jsi?" zeptal se drsným venkovským nářečím, "a proč jsi mě tu vyhledal, abys mě opět přivedl k životu?"

"Jsem Artaban, mudrc z města Ektaban, a jdu do Jeruzaléma, neboť hledám toho, který se má narodit jako židovský král, vznešený Panovník a Spasitel všech lidí. Už se neodvažuji dále meškat, neboť karavana, jež na mě čeká, by mohla odjet beze mne. Avšak pohled, zde je všechno, co mi zbylo z mých zásob chleba a vína, a zde je nápoj z léčivých bylin. Až se ti plně navrátí síly, můžeš mezi babylonskými domy najít židovská obydlí."

Žid slavnostně pozvedl svou chvějící se ruku k nebi.

"Ať tedy Bůh Abrahámův, Izákův a Jákobův požehná a přispěje svou pomocí pouti milosrdného a kéž jej přivede v pokoji k jeho vytouženému cíli. Ale počkej; nemám nic, čím bych se ti odvděčil - jen tolik: mohu ti říci, kde hledat mesiáše. Neboť naši proroci pravili, že se má narodit ne v Jeruzalémě, nýbrž v judském Betlémě. Kéž tě Pán bezpečně přivede na ono místo, protože jsi měl soucit s ubohým."

Bylo již dlouho po půlnoci. Artaban spěchal a Vasda, které se po krátkém odpočinku navrátily síly, běžela dychtivě přes říční toky. Vyvala ze sebe zbytek svých sil a letěla nad zemí jak gazela.

Avšak první paprsek slunce vrhl před ni její stín právě, když nastupovala poslední úsek své cesty, a zrak Artabanův, vzhlížející s obavami k mohyle Nimrodově a k Chrámu sedmi nebeských sfér, nemohl rozeznat žádné stopy po přátelích.

Mnohobarevné černé, oranžové, červené, žluté, zelené, modré a bílé terasy, narušené přírodními pohyby půdy a rozpadávající se pod opakovanými výbuchy lidského násilí, se stále ještě v ranním světle třpytily jako roztrfštěná duha.

Artaban rychle objel kopec. Seskočil se sedla, vyšplhal na nejhořejší terasu a hleděl k západu.

Skličující bezútěšnost močálů se táhla až na obzor, kde hraničila s pouští. Při tůních stojaté vody postávali bukači a v nízkých křovinách se skrývali šakalové; nikde však nebylo známky po karavaně mudrců, ani blízko, ani v dáli.

Na kraji terasy spatřil hromádku rozbitých cihel a pod ní kousek pergamenu. Zvedl jej a četl: "Čekali jsme přes půlnoc a už nemůžeme déle čekat. Jdeme nalézt Krále. Následuj nás přes poušť."

Artaban usedl na zem a v zoufalství si skryl hlavu v dlaních.

"Jak mohu jít přes poušť," říkal si, "bez jídla a s vyčerpaným koněm? Musím se vrátit do Babylonu, prodat safír a koupit si kolonu velbloudů a vybavení na cestu. Možná, že své přátele už nikdy nedohoním. Pouze milosrdný Bůh ví, zda jsem docela nepropásl možnost spatřit Krále, když jsem se zdržel, abych prokázal milosrdenství."

Kapitola 4. Pro malé dítě

V síni snů, kde jsem naslouchal příběhu Čtvrtého z mudrců, se rozhostilo mlčení. A skrze toto mlčení jsem spatřil, když velmi mlhavě, jeho postavu, jak jede zvlněnou krajinou pouště, sedě vysoko na hřbetě velblouda a vytrvale se pohybuje vpřed jako loď na vlnách.

Země smrti rozprostřela kolem něho svou krutou síť. Kamenitá pustina nerodila žádné ovoce, pouze trnitá křoviska. Tu a tam vyčnívaly nad povrch tmavé skalní římsy jako kosti hladových příšer. Před nimi se tyčilo vyprahlé a nehostinné pásmo hor, rozbrázděné vyschlými koryty dávných bystřin, bílými a strašidelnými, připomínající jizvy na tváři přírody. Po celé délce obzoru se jako hrobky kupily stále se přesouvající hory zrádného písku. Ve dne ukrutné vedro sužovalo svou nesnesitelnou tíhou chvějící se vzduch a na něm, strnulé zemi se nepohnulo jediné živé stvoření kromě drobných tarbíků, skákajících ve spálených křoviscích, či ještěrek, mizejících ve skalních puklinách. Za noci se v dáli plížili a štěkali šakali, dutý řev lva se odrážel od černých strží, zatímco horečku dne vystřídal řezavý, ničivý chlad. Vedrem i zimou jel mudrc vytrvale vpřed.

Pak jsem spatřil zahrady a sady Damašku, zavlažované proudy Aldany a Farparu, s jejich zvolna se svažujícími trávníky posetými květy a s jejich spleť růží a myrhových keřů. Viděl jsem také dlouhý a zasněžený hřeben Hermonu i tmavé cedrové háje, viděl jsem údolí Jordánu a modré vody Galilejského jezera, úrodnou pláž Esdrelonu i kopce Efraimu a judskou vysočinu. Zde všude jsem sledoval Artabana, pohybujícího se vytrvale vpřed, dokud nedojel do Betléma. Bylo to o tři dny později, než tam dorazili Tři mudrcové, našli Marii a Josefa s děťátkem Ježíšem a položili mu k nohám své dary - zlato, kadidlo a myrhu.

Pak dojel Čtvrtý z mudrců, vyčerpaný, avšak plný naděje, a nesl rubín a perlu, aby je nabídl Králi. "Neboť teď konečně," říkal si, "ho jistě najdu, ačkoli přijdu sám a později, než moji bratři. O tomto místě mluvili proroci, jak mi vyprávěl ten židovský vyhnanec, a zde spatřím vycházet veliké světlo. Musím však zjistit, kde byli moji bratři a do kterého domu je hvězda dovedla a komu věnovali svoje dary."

Ulice městečka vypadali opuštěně a Artaban usoudil, že asi všichni muži odešli nahoru na horské pastviny, aby sehnali dolů ovce. Z otevřených dveří nízké kamenné chatrče uslyšel tichý zpěv ženy. Vstoupil a našel mladou matku, ukolébávající své dítě ke spánku. Vyprávěla mu o cizincích z Dálného východu, kteří se ve vesnici objevili před třemi dny, a o tom, jak říkali, že je hvězda dovedla na místo, kde přebývá Josef Nazaretský se svou ženou a novorozenětem, a jak složili dítěti poklonu a věnovali mu mnoho vzácných darů

"Poutníci však opět zmizeli," pokračovala, "tak náhle, jak se objevili. Neobvyklost jejich návštěvy v nás vzbudila obavy. Necháпали jsme ji. Ten muž z Nazareta ještě téže noci vzal dítě a ženu a tajně uprchl, a říká se, že odešli až do dalekého Egypta. Od té doby nad vesnicí visí jakési kouzlo, jakoby něco zlého. Říká se, že z Jeruzaléma přicházejí římsí vojáci, aby od nás vymáhali nové daně, a muži vyhnali stáda opět vysoko do hor, aby jim unikli."

Artaban naslouchal jemné, ostýchavé řeči a dítě v ženině náručí vzhlédlo k němu, usmálo se a natáhlo své růžové ručky, aby si sáhlo na okřídlený zlatý kruh na jeho prsou. Srdce mu tím dotykem pookřálo. Bylo to jako pozdrav lásky a důvěry tomu, kdo dlouho putoval v samotě a zmatku, bojuje s vlastními pochybnostmi a obavami, při následování světla ukrytého v mracích.

"Nemohlo by toto dítě být slíbeným Panovníkem?" tázal se sám sebe, když se dotýkal jeho hedvábné tvářičky. "Králové se již dříve rodívali i v chudších domech, než je tento, a hvězdami vyvolený může vzejít dokonce i z chatrče. Ale nepřipadá mi hodné Boha moudrost, aby odměnil mé hledání tak brzy a tak snadno. Ten, koho hledám, odešel přede mnou; a já nyní musím následovat Krále do Egypta."

Mladá matka položila dítě do kolébky a vstala, aby obsloužila neznámého hosta, kterého osud přivedl do jejího domu. Postavila před něj pokrm, prosté vesnické jídlo, avšak s ochotou nabízené, a tudíž

občerstvující nejen pro tělo, ale i pro duši. Artaban je vděčně přijal, a jak jedl, dítě upadlo do šťastného spánku, sladce si ze sna broukalo a tichou místností naplnil pokoj a mír.

Náhle se však z ulic městečka ozval hluk divokého zmatku a povyku, ječení a kvílení ženských hlasů, řinčení mečů a šílený křik: "Vojáci! Herodesovi vojáci! Zabíjejí naše děti!"

Tvář matky zbělela hrůzou. Přitiskla si dítě na prsa a bez pohnutí se krčila v nejtemnějším rohu místnosti, přikrývající je záhyby svého šatu ze strachu, že se probudí a bude plakat.

Artaban však rychle vyšel a postavil se mezi domovní dveře. Jeho široká ramena vyplňovala vchod od jedné strany ke druhé a špička jeho bílé čapky se téměř dotýkala trámu.

Vojáci se přihnali dolů ulicí se zakrvácenými rukama a s meči, z nichž kapala krev. Při pohledu na cizince v impozantním oděvu překvapeně zaváhali. Kapitán té tlupy se přiblížil, aby ho odstrčil stranou. Artaban se však nehnul z místa. Jeho tvář byla tak klidná, jako kdyby pozoroval hvězdy, a v jeho očích mu plálo ono neochvějné světlo, před jakým se schoulí dokonce i zpola ochočený dravý leopard a rozběsněný honící pes se zastaví ve skoku. Na okamžik mlčky držel vojáka, a po té mu hlubokým hlasem řekl:

"Jsem tady úplně sám a hodlám dát tento klenot rozumnému kapitánovi, který mě nechá na pokoji."

Ukázal rubín, jenž se mu blýskal na dlani jako obrovská kapka krve.

Kapitán byl unesen nádherou klenotu. Zorničky očí se mu rozšířily touhou a kolem úst se objevily tvrdé linie lakoty. Natáhl ruku a uchopil rubín.

"Táhněte dál!" křikl na své muže. "Není tu žádné dítě. V domě je klid."

Hlomez a třeskot zbraní se valil dolů ulicí, jako se zběsilá zuřivost lovu žene kolem tajného úkrytu, v němž se skrývá vyděšený jelen. Artaban opět vstoupil do chýše. Obrátil se k východu a modlil se:

"Bože pravdy, odpusť mi můj hřích! Říkal jsem věci, které nejsou pravda, abych zachránil život dítěte. A dva z mých darů jsou pryč. Pro člověka jsem obětoval to, co bylo určeno Bohu. Budu někdy hoden spatřit tvář Krále?"

Avšak hlas, plačící radostí ve stínu za ním, velice jemně pravil:

"Protože jsi zachránil mému maličkému život, kéž ti Hospodin požehná a chrání tě; kéž Hospodinova tvář září nad tebou a je k tobě milostivá; kéž ti Hospodin věnuje svou přízeň a daruje ti pokoj."

Kapitola 5. Skrytou cestou bolesti

Opět se rozhostilo mlčení v Síni snů, hlubší a tajemnější než prvé, a já jsem pochopil, že pod tichem této vše obepínající mlhy Artabanova léta rychle ubíhala a já jsem jen tu a tam zahlédl řeku jeho života probleskovat mezi stíny, které halily směr jejího toku.

Viděl jsem ho, jak se pohybuje mezi davy v přelidněném Egyptě a všude pátrá po stopách rodiny, která přišla z Betléma, a jak je nalézá pod sykomorami v Heliopolisu a u zdí římské pevnosti v Novém Babylonu vedle Nilu - stopy tak matné a sotva patrné, že se před ním neustále zase ztrácely, tak jako se otisky nohou v hrubém říčním písku na okamžik zalesknou kapkami rosou, a pak zmizí.

Potom jsem ho znovu spatřil na úpatí pyramid, zdvihajících své ostré vrcholky do žhavé, šafránové zlaté záře oblohy při západu slunce, neměnných památníků pomíjivé slávy a nepomíjející naděje člověka. Vzhlížel vzhůru k ohromné tváři ležící sfingy a marně se pokoušel porozumět výrazu jejích chladných očí a usmívajících se úst. Byl to skutečně výsměch veškerému snažení a veškerému úsilí, jak říkal Tigranides - krutý žert, hádanka, na níž není odpovědi, hledání, které nikdy nepřinese úspěch? Nebo byl v tom nevyzpytatelném úsměvu náznak soucitu a povzbuzení - slib, že dokonce i porážení dosáhnou vítězství, zklamaní dojdou cíle, že i nevědomí se stanou moudrymi a slepí prohlédnou a že bloudící nakonec dosáhnou přístavu?

Opět jsem ho spatřil v tajemném domě v Alexandrii při poradě s židovským rabínem. Úctyhodný muž, skloněný nad svitky pergamenu, na nichž byla napsána prorockví týkající se Izraele, četl nahlas tklivá slova předpovídající utrpení slíbeného mesiáše - lidmi opovrhovaného a odmítaného mesiáše, muže bolesti, důvěrně obeznámeného s hořem.

"A pamatuj si, můj synu," řekl, upíraje své hluboko posazené oči na Artabanovu tvář, "že Krále, kterého hledáš, nenajdeš v paláci, ani mezi bohatými a mocnými. Kdyby bylo ustanoveno, že světlo světa a sláva Izraele má přijít s velkolepou světskou nádherou, jistě by se to již stalo dávno. Neboť žádný syn Abrahámův už nikdy znovu nezíská moc, jakou měl Josef v palácích Egypta, nebo vznešenost Šalamouna, sedícího v Jeruzalémě na trůně mezi zlatými lvy. Ale světlo, na které svět čeká, je nové světlo, sláva, jež povstane z trpělivosti a vítězného utrpení. A království, jež má být nastoleno navěky, je nové království, vláda dokonalé a nepřemožitelné lásky.

Nevím, jak se to stane, ani to, jak rozbouřené národy světa a jejich králové poznají Mesiáše a vzdají mu hold. Ale jedno vím. Ti, kdo ho hledají, udělají dobře, budou-li ho hledat mezi chudými a ubohými, trpícími a utiskovanými."

A tak jsem znovu vídal Čtvrtého z mudrců, jak putuje z místa na místo a pátrá mezi rozptýlenými Židy, u nichž by snad mohla betlémská rodina nalézt útočiště. Projížděl zeměmi, na něž těžce doléhala nouze a kde chudí lidé volali po chlebu. Žil ve městech stížených epidemiemi, kde nemocní chřadli v hořké společnosti bezmocné bídy. Navštěvoval utlačované a pronásledované v temnotě kobek, v přelidněné mizérii trhů s otroky a při únavné lopotě na galériách. I když v celém tomto lidnatém a spleťtém světě utrpení nenalezl nikoho, komu by se mohl poklonit, našel mnohé, kterým mohl pomoci. Sytil hladové, oblékal nahé, uzdravoval nemocné a těšil zajaté; a roky ubíhaly rychleji, než tkalcův člunek, létající z jedné strany na druhou, zatímco tkaniva přibývá a neviditelný vzorek je dokončen.

Zdálo se, jako by na své hledání již téměř zapomněl. Jednou jsem ho však na okamžik zahlédl, jak za východu slunce čeká sám u brány římského vězení. Vyňal z tajného místa na prsou perlu, poslední ze svých klenotů. Jak se na ní díval, zachvěl se na jejím povrchu měkký třpyt, hebké a duhové zbarvené světlo plné měnivých, azurových a růžových záblesků. Vypadalo to, jako by do sebe pohltila odlesk barev dávno ztraceného safíru a rubínu. Tato perla, hluboký a skrytý smysl ušlechtilého života, do sebe pojímá vzpomínky na uplynulé radosti a uplynulá utrpení. Vše, co jí pomáhá, vše, co jí stojí v cestě, se tajuplným kouzlem vrývá do samotné podstaty. Stává se tím zářivější a tím vzácnější, čím déle je nošena v těsné blízkosti vřele tlukoucího srdce.

A potom, když jsem přemýšlel o této perle a o jejím významu, jsem konečně uslyšel konec příběhu Čtvrtého z mudrců.

<http://www.konstelace.cz>

Kapitola 6. Perla nesmírné ceny

Třiatřicet let Artabanova života uplynulo a on byl stále ještě poutníkem hledajícím světlo. Jeho vlasy, kdysi tmavší než srázy Zagrosu, byly nyní bílé jako sníh, který je v zimě pokrývá. Oči, kdysi zářící jako plameny, byly matné jako uhlíky doutnající v popelu.

Otrhaný, unavený a připravený zemřít, avšak stále ještě hledající Krále, vrátil se naposledy do Jeruzaléma. Navštívil to svaté město již mnohokrát a v chatrčích a černých vězeních marně pátral po stopách nazaretské rodiny, která před dávnou dobou uprchla z Betléma. Nyní však jako by musel podstoupit ještě jeden pokus a něco uvnitř mu říkalo, že tentokrát by mohl uspět.

Byla doba Paschy, židovských velikonoc. Město bylo přeplněno cizinci. Synové Izraele, rozptýlení po dalekých zemích celého světa, se vrátili do Chrámu oslavit velký svátek a v úzkých uličkách po mnoho dní vládla změť různých jazyků.

Onoho dne však bylo na lidech patrné zvláštní napětí. Oblohu zakrývala zlověstná tmavá clona a davem jako by probíhaly proudy vzrušení, připomínající poryvy, jaké lomcují lesem těsně před bouří. Tajemná síla je hnala všechny jedním směrem. Klapot sandálů a měkký, tupý zvuk tisíců bosých nohou šourajících se přes kameny se bez přestání valil po cestě vedoucí k Damašská bráně.

Artaban se připojil ke skupině lidí ze své vlastní země, parthským židům, kteří sem přišli na Paschu, a vyzvídal na nich, kam jdou a jaká je příčina onoho rozruchu.

"Jdeme," odpověděli, "na místo zvané Golgota za branami města, kde se má konat poprava. Cožpak jsi neslyšel, co se děje? Mají být ukřižováni dva známí zloději a s nimi ještě jeden, zvaný Ježíš Nazaretský, muž který mezi lidmi vykonal mnoho pozoruhodných skutků, takže ho všichni velice milují. Ale kněží a starší řekli, že musí zemřít, protože se vydává za Syna Božího. A Pilát ho poslal na kříž, protože on o sobě prohlašoval, že je 'Kráľ Židů'".

Jak zvláště zapůsobila tato důvěrně známá slova na unavené Artabanovo srdce! Po celý život ho provázela po zemi i po moři. A nyní ho zasáhla temně jako zvěst beznaděje. Král povstal, avšak nepřijali ho a vyhnali. Má zemřít. Možná, že už umírá. Mohl by to být tentýž člověk, který se před třiatřiceti lety narodil v Betlémě, při jehož narození se na nebi objevila hvězda a o jehož příchodu mluvili proroci?

Artabanovo srdce tlouklo nepravidelně, naplněné nejistotou a obavami, které ve vysokém věku způsobují rozčilení. Uvnitř si však říkal: "Cesty Boží jsou nevyzpytatelnější, než představy člověka a je možné, že nakonec naleznu Krále v rukou jeho nepřátel a že přijdu včas, abych, ještě než zemře, nabídl svou perlu jako výkupné za jeho život."

A tak stařec následoval pomalými a bolestnými kroky dav k Damašské bráně. Nedaleko brány strážní budovy se ulicí hnala horda makedonských vojáků a vlekla mladou dívku v roztrhaných šatech a rozčuchanými vlasy. Mudrc se na chvíli zastavil, aby na ní s účastí pohlédl. Vtom se dívka náhle vytrhla svým trýznitelům z rukou, vrhla se mu k nohám a pevně je objala. Spatřila totiž jeho čapku a okřídlený kruh, spočívající mu na prsou.

"Smiluj se nade mnou," plakala, "a ve jménu Boha čistoty mě zachraň! I já jsem dcera pravé víry, které vyučují mudrcové. Můj otec býval parthským kupcem, ale zemřel, a mě zajali kvůli dluhům, které zanechal, a chtějí mě prodat do otroctví. Zachraň mě od toho, co je horší než smrt."

Artaban se zachvěl.

Byl to onen starý zápas v jeho duši, který se odehrál v palmovém háji u Babylonu a v betlémské chatrči - boj mezi očekáváním, pramenícím z víry, a hnutím lásky. Již dvakrát mu byl dar, který zasvětil projevu náboženské úcty, vytržen z ruky, aby posloužil lidskosti. Toto je třetí zkouška, závěrečný test, konečná a neodvolatelná volba.

Byla to jeho veliká příležitost, nebo poslední pokušení? Nedokázal si odpovědět. V temnotě své mysli měl jasno pouze v jednom jediném - bylo to nevyhnutelné. A cožpak nevyhnutelnost nepochází od Boha?

Ve svém rozpolceném srdci si byl jist pouze jedinou věcí - záchrana této bezmocné dívky by byla opravdovým skutkem lásky. A cožpak láska není světlem duše?

Vyjmul perlu ze záňadří. Nikdy nebyla tak jasná, tak zářivá, tak plná něžného, živoucího lesku. Vložil ji otrokyni do ruky.

"Toto je tvé výkupné, dcero! Je to poslední z mých pokladů, které jsem schovával pro Krále."

Zatímco mluvil, temnota oblohy zhoustla a celou zemí probíhaly mocné záchvěvy a křečovitě jí otřásaly, jako otřásá hrud' člověka, zápasícího se silným záchvatem kašle.

Stěny domů se kymácely sem a tam. Kameny se uvolňovaly a padaly na ulici. Vzduch se naplňoval oblaky prachu. Vojáci v hrůze uprchli, vrávorajíce přitom jako opilí. Artaban a dívka, kterou zachránil, se bezmocně krčili u zdí praetoria, hlavního velitelství římských vojáků v Jeruzalémě.

Čeho se měl bát? Pro co měl ještě žít? Vzdal se posledního zbytku svého daru pro Krále. Rozloučil se s poslední nadějí, že ho nalezne. Cíl byl ztracen a on prohrál. Ale dokonce i v této myšlence, již přijal a smířil se s ní, byl pokoj. To nebyla rezignace. Nebyla to odevzdanost. Bylo to něco hlubšího a vážnějšího. Věděl, že vše je v pořádku, protože den po dni dělal jen to nejlepší, co mohl. Zachoval věrnost světlu, které mu bylo dáno. Hledal něco víc. Jestliže ho nenalezl, pokud prohra byla vším, co vzešlo z jeho života, bylo to nepochybně to nejlepší, co se mělo stát. Nespatřil zjevení "života věčného, nezničitelného a nesmrtelného". Věděl však, že i kdyby mohl znovu žít svůj pozemský život, nemohlo by to být jinak, než jak jej prožil.

Zemí proběhl ještě jeden dlouhý záchvěv zemětřesení. Ze střechy se uvolnila těžká dlaždice, spadla a uhodila starce do spánku. Ležel bledý a bez dechu, jeho šedivá hlava spočívala na dřevěném rameni a z rány mu prýštila krev. Když se nad ním sklonila v obavě, že je mrtev, zaslechla z pološera hlas, velmi jemný a tichý, připomínající zvuk vzdálené hudby, kdy melodie je zřetelná, avšak slova se ztrácejí. Dívka se otočila, aby se podívala, jestli někdo nemluvil z okna nad nimi, ale nikoho nespatřila.

Pak se starcovy rty začaly pohybovat, jako by odpovídal, a ona uslyšela, jak parthským jazykem říká:

"Tak to není, můj pane: Neboť kdy jsem tě viděl hladového a nasýtil jsem tě, nebo žíznivého a dal jsem ti pít? Kdy jsem tě viděl jako pocestného a ujal jsem se tě, nebo nahého a oblékl jsem tě? Kdy jsem tě viděl nemocného nebo uvězněného a přišel jsem za tebou? Třiatřicet let jsem tě hledal; ale nikdy jsem nespatřil tvou tvář, ani ti neprokázal službu, můj Králi."

Zmlkl a ten sladký hlas se ozval znovu. A opět jej děvče slyšelo, velmi slabě a z veliké dálky. Teď jí však připadalo, že rozumí slovům:

"Amen, pravím ti, cokoli jsi učinil jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mě jsi učinil."

Artabanovu bledou tvář rozjasnila tichá záře údivu a radosti, jako když na zasněženém vrcholku hory zajiskří první paprsek svítání. Ze rtů mu sklouzl dlouhý, poslední povzdech úlevy.

Jeho cesta skončila.

Jeho klenoty byly přijaty. Čtvrtý z mudrců našel Krále.